

Sygnatura akt I CG-G 3/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Konin, dnia 19-09-2018 r.

Sąd Okręgowy w Koninie Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Małgorzata Krzyżak

Protokolant: st.sekr.sąd. Dorota Wróbel

po rozpoznaniu w dniu 05-09-2018 r. w Koninie

sprawy z powództwa **J. I. i M. I.**

przeciwko **(...) S.A. w K.**

o zapłatę

1. Zasądza od pozwanego (...) S.A. w K. solidarnie na rzecz powodów J. I. i M. I. kwotę 13.642 zł (trzydzieści tysięcy sześćset czterdzieści dwa złote) z ustawowymi odsetkami od 16.03.2015 r. do 31.12.2015 r., a następnie od 1.01.2016 roku z ustawowymi odsetkami za opóźnienie do dnia zapłaty.
2. Oddala powództwo w pozostałym zakresie.
3. Zasądza od powodów na rzecz pozwanego kwotę 10.614 zł tytułem kosztów procesu, w tym kwotę 6.295 zł kosztów zastępstwa procesowego.
4. Nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Koninie) kwotę 680 zł tytułem części nieuiszczonych kosztów sądowych.

SSO Małgorzata Krzyżak

Sygn. akt I CG-G 3/15

UZASADNIENIE

Powodowie M. i J. małżonkowie I. wystąpili przeciwko pozwanej (...) S.A. w K. z powództwem o zapłatę 212.213,28 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty, orzeczenie odpowiedzialności pozwanego na przyszłość i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu podnieśli, że na skutek wydobywczej działalności kopalni położonej w T. doszło do osuszenia gruntów rolnych będących własnością powodów: działka nr (...) – obr. P., działki nr (...) – obr. K. i przez nich dzierżawionych: działki nr (...) – obr. T..

W latach poprzedzających moment rozpoczęcia oddziaływania Kopalni uprawiali oni żyto ozime, cebulę, TUZ, ogórki, gorczycę, jęczmień jary, ogórki gruntowe. Przeciętny zysk z działalności rolniczej wynosił w przeliczeniu na 1 ha: z uprawy żyta ozimego 532,40 zł, cebuli 8.841,90 zł, ogórków 9.790, 80 zł, trwałego użytku zielonego Tuz 1.052,40 zł, jęczmienia jarego 1.502,60 zł, gorzycy białej na ziarno 3.100, 60 zł, ogórków gruntowych 11.719,65 zł. Grunty powodów jak i przez nich dzierżawione cechowały się wysokim poziomem wód gruntowych. Od połowy 2010 roku rozpoczął się proces odpływania wody ze stawu na gruncie powodów i obniżanie poziomu wód gruntowych, w 2014 r. wszystkie stałe źródła wody służące do deszczowania upraw przestały istnieć, dlatego od 2010 r. powodowie zaprzestali

zasiewów warzyw wysokodochoodowych, a w zamian uprawiali zboże. Na skutek obniżenia poziomu wody nastąpił również spadek plonów oraz zmniejszeniu uległy pożytki z łąki. Zmiana charakteru upraw doprowadziła również do obniżenia wysokości otrzymywanego przez powodów dofinansowania z (...). Fakt negatywnego wpływu działalności kopalni na grunty powodów jest bezsprzeczny i potwierdzony został prywatną opinią dr S. K. (1). Wysokość szkody wynika z kolei z opinii biegłego sądowego z zakresu rolnictwa mgr inż. I. H. (1).

Całkowite straty, które powodowie ponieśli w wyniku ruchu kopalni (...) w latach 2010-2014 wyniosły 212.213,28 zł. Zdaniem powodów grunty należące do nich należy zakwalifikować jako zdegradowane, ponieważ w wyniku działalności kopalni ich wartość użytkowa znacznie zmalała. Do pozwu dołączyli prywatną opinię sporządzoną przez hydrologa S. K. (1) oraz opinię z zakresu rolnictwa sporządzoną przez I. H. (1).

W toku procesu powodowie ograniczyli żądanie odszkodowania za straty w uprawach za lata 2011-2014 (k. 677).

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W wyniku przeprowadzonego przez pozwanego monitoringu i badań, do czego pozwany został zobowiązany w decyzji środowiskowej, została opracowana przez (...) Przyrodniczy w P. ekspertyza pt: Monitorowanie zalegania zwierciadła wód glebowo-gruntowych potrzebnego do wyznaczania stref degradacji gleb (głównie użytków zielonych) na obszarze objętym etapem I badań gleboznawczych w rejonie Odkrywki T.. Z ekspertyzy tej wynika, że nieruchomości objęte żądaniem odszkodowawczym nie uległy żadnej degradacji ani też osuszeniu. Zaniku wody na terenach objętych żądaniem należy doszukiwać się w niedoborze opadów, który jest powszechnie zauważalny na terenie całej (...). Również podniósł, że bezzasadne jest żądanie odszkodowawcze, co do gruntów zbytych przez powodów i do nieruchomości, do których nie posiadali tytułu prawnego do władania. Nie znajduje uzasadnienia żądanie ustalenia odpowiedzialności pozwanej na przyszłość, natomiast zmiana struktury upraw i zasiewów była wyłączną decyzją powodów i nie była spowodowana degradacją gruntów przez pozwanego (k. 356-359).

Sąd ustalił, co następuje:

Gospodarstwo rolne powodów położone jest w gm. W. – pow. (...) woj. (...). W latach 2010 – 2014 powierzchnia gruntów rolnych powodów uległa dużej zmianie. W latach 2010- 2013 r. powierzchnia gruntów należących do powodów wynosiła 15,62 ha : grunty orne – 12,97 ha (66,4% całkowitej pow. gospodarstwa), trwale użytki zielone – 2 ha (12,8%) w tym łąki 0,14 ha i pastwiska 1,86 ha, inne tereny (zabudowane, sady, nieużytki) - 0,65 ha (4,2%).

Gospodarstwo rolne stanowiące własność powodów obejmowało działki o nr geodezyjnych 65 (obręb P.) oraz (...), (...), (...), (...), (...) (obręb K.), dla których Sąd Rejonowy w K. Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgi wieczyste o numerach (...).

W 2013 r. powodowie sprzedali działki o nr (...) o łącznej pow. 6 ha (niesporne). Były one użytkowane przez powodów do końca zbiorów w 2013 r.

Od 01.10.2003 r. do 30.09.2013 r. powodowie dzierżawili od A. P. działki o nr geodezyjnych: (...) położone w T. o łącznej powierzchni 6,95 ha użytków rolnych, w tym 5,22 ha gruntów ornych i 1,1 ha łąk i pastwisk. Po tym okresie powodowie nie zawarli kolejnej umowy dzierżawy.

W 2014 r. powierzchnia gospodarstwa rolnego powodów wynosiła 9,62 ha, w tym grunty orne stanowiły 8,25 ha, pastwiska 0,72 ha i inne 0,65 ha. Działki powodów o klasie gleby IIIa wynosiły -27,3%, IIIb – 25,8%, IVa – 17,9%, IVb – 12,8%, V – 14,3%, gleby klasy VI – 1,9%.

W latach 1965-2015 średnia suma opadów mierzonych na stacji meteorologicznej w K. wynosiła 512 mm, w okresie wegetacyjnym 317 mm. W okresie 2010-2014 średnie opady w okresie wegetacyjnym i w ciągu roku były większe niż w latach 1965-2015, głównie w związku

z bardzo dużą sumą opadów w 2010 r. wynoszącą 799 mm. Wg klasyfikacji K. suma opadów pozwala sklasyfikować okres wegetacyjny w 2010 r. - jako skrajnie wilgotny, w 2012 i 2014 r. - jako przeciętny i 2013 r. - jako wilgotny.

Gospodarstwo rolne powodów zlokalizowane jest około 1,5 km od północnej krawędzi odkrywki w T.. Najbliżej gospodarstwa powodów zlokalizowane są trzy piezometry, wykorzystywane do pomiaru zmian poziomu wód gruntowych: piezometr nr PT 20Q znajdujący się między odkrywką, a gospodarstwem w odległości ok. 0,75 km od odkrywki i 0,75 km od zabudowań gospodarskich, PT 16Q zlokalizowany w odległości ok. 2,25 km na północny - zachód od gospodarstwa oraz PT 56Q w odległości ok. 2,50 km na południowy - zachód od gospodarstwa. Pomiary w piezometrach PT 20Q i PT 16Q rozpoczęto w drugiej połowie 2009 roku, natomiast w piezometrze PT 56Q we wrześniu 2013 roku. Od momentu rozpoczęcia pomiarów, we wszystkich piezometrach stwierdzono wyraźne obniżenie się poziomu wody gruntowej i tak w piezometrze nr PT 20Q poziom wody gruntowej obniżył się o ok. 3,5 m od wartości początkowej, w piezometrze nr PT 16Q o ok. 5 m w stosunku do stanu początkowego, a w piezometrze PT 56Q o ok. 2,60 m. Obniżenie się poziomu wód gruntowych potwierdziły także obserwacje terenowe. Na terenach powodów stwierdzono wyschnięcie oczek wodnych, brak wody w rowach. Oczka wodne wysychają także na terenach znajdujących się poza zasięgiem oddziaływania leja depresji wody gruntowej, przede wszystkim w latach o małych sumach opadów. Należy jednak zaznaczyć, że w takich przypadkach w latach przeciętnych pod względem sumy opadów, woda pojawia się ponownie. Na działce powodów o nr 65 w oczku wodnym wody nie obserwowano od 2010 r.

Wszystkie działki powodów użytkowane przez nich w latach 2010 – 2014 znajdowały się w zasięgu leja depresji wody gruntowej, który powstał w wyniku odwadniania odkrywki w T..

Biegli z Instytutu (...) w F. w celu przedstawienia zasad naliczania potencjalnych strat plonu na glebach użytkowanych jako grunty orne wskazali, że wyróżnia się trzy typy gospodarki wodnej gleb: opadowo – retencyjny (OR), opadowo – gruntowo – wodny (...), gruntowo – wodny (GW).

W glebach o typie opadowo – retencyjnym (OR) praktycznie cała ilość wody potrzebnej dla roślin pochodzi z opadów i retencji glebowej. W tych glebach głębokość zalegania poziomu wody gruntowej nie ma znaczenia dla rozwoju roślin.

W glebach o typie zasilania opadowo–gruntowo – wodnym (...), potrzeby wodne są pokrywane częściowo z opadów, a częściowo z wody gruntowej.

W glebach o typie zasilania gruntowo–wodnym (GW) prawie całe zapotrzebowanie roślin może być pokrywane z wód gruntowych.

Przy kwalifikowaniu gleby do odpowiedniego kompleksu bierze się pod uwagę między innymi układ stosunków wilgotnościowych. Gleby użytkowane na terenach nizinnych, jako grunty orne zalicza się do 9 podstawowych kompleksów przydatności rolniczej:

- pszenne bardzo dobrego (1), pszenne dobrego (2), pszenne wadliwego (3), żytnie bardzo dobrego (4), żytnie dobrego (5), żytnie słabego (6), żytnie bardzo słabego (7).

W przypadku, gdy gleby kompleksów 1-4 są nadmiernie uwilgotnione zalicza się je do kompleksu 8-zbożowo-pastewnego mocnego, gleby kompleksów od 5-7 do kompleksu 9-zbożowo-pastewnego słabego.

Wycenę potencjalnych strat plonów na gruntach ornych dokonano na podstawie badań prowadzonych w Instytucie Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa. Celem tych badań było określenie wilgotności gleby oraz średnich obniżek plonowania roślin powstałych w wyniku przesuszającego oddziaływania leja depresyjnego Kopalni (...) w B.. Analiza wyników badań wykazała, że w glebach o typie gospodarki wodnej (...) i GW z uwagi na okresowe, rzadziej trwale, nadmierne uwilgotnienie zostały zaliczone do kompleksów przydatności rolniczej gleb: 8 zbożowo-pastewnego mocnego i 9 zbożowo-pastewnego słabego.

Zaliczenie danej działki do kompleksów przydatności rolniczej od 1 do 7 wskazuje, że ma ona typ zasilania OR, a zaliczenie działki do kompleksów 8 lub 9 wskazuje na typ zasilania (...) lub rzadziej GW. Lej depresyjny w stosunku do gleb kompleksu 8 spełnia najczęściej rolę „melioracji” i jest czynnikiem usuwającym podmokłość tych gleb. Straty w plonach występowały na glebach zaliczonych do kompleksu 9. Na podstawie 14 –letnich badań w przypadku żyta i 15- letnich badań w przypadku owsa i ziemniaków stwierdzono, że w zasięgu leja depresji wody gruntowej średnie plony żyta były o 12,3%, owsa o 22,9%, ziemniaków o 18,1% mniejsze niż poza zasięgiem leja depresji wody gruntowej.

Do wyceny strat przyjęto powierzchnie działek, które według map glebowo - rolniczych zaliczone są do kompleksu 9, bo tylko straty w plonach występowały na glebach zaliczonych do kompleksu 9. Biegli z Instytutu (...) w F. wydając opinię, powołali się na opracowanie S. L. z 2002 r.

Gleby zaliczone do kompleksu 9 występują na działce nr (...) ha.

Na terenach dzierżawionych przez powodów występowanie gleb kompleksu 9 stwierdzono na działkach nr (...) ha, 96 – 0,67 ha, 98 – 0,09 ha, 170 – 0,30 ha i 171 – 0,36 ha. Łączna powierzchnia gleb zaliczona do kompleksu nr 9 wynosiła 1,92 ha. Na pozostałych działkach nie stwierdzono występowania gleb zaliczanych do kompleksu 9.

Klasyfikacja fragmentów działek do poszczególnych kompleksów przydatności rolniczej została dokonana na podstawie oficjalnych map glebowo – rolniczych, sporządzonych na podstawie dokumentacji gleboznawczej klasyfikacji gruntów z roku 1962 i badań gleboznawczo – rolniczych wykonanych w roku 1967, które zostały dołączone do opinii (k. 707-712).

Na kompleksie 9 w latach 2010 – 2014 powodowie uprawiali jęczmień jary i żyto. Plony tych zbóż w gospodarstwie rolnym powodów w roku 2010 wyniosły odpowiednio dla jęczmienia 43 q/ha, a dla żyta 45 q/ha, w 2011 – 44 q/ha dla jęczmienia, w 2012 roku dla jęczmienia 46 q/ha, a dla żyta 45 q/ha, w 2013 roku dla jęczmienia 48 q/ha a dla żyta 46 q/ha . Biegli przyjęli plony zbóż zgodnie z danymi wskazanymi przez powodów w prywatnej opinii I. H. (k.88-2000), natomiast ceny według notowań GUS z lat 2010-2014.

Ceny jęczmienia i żyta w ww. okresie przy przyjęciu cen według notowań z GUS za lata 2010-2014 wynosiły odpowiednio w 2010 roku dla jęczmienia 48,98 zł/q, a dla żyta 42,12 zł/q, w 2011 roku dla jęczmienia 75,38 zł/q, w 2012 roku dla jęczmienia 81,91 zł/q, a dla żyta 74,23 zł/q, a w 2013 roku dla jęczmienia 74,26 zł/q, a dla żyta 53,98 zł/q.

Straty obliczono mnożąc powierzchnie uprawy (ha) na kompleksie 9 przez plon (q/ha) i cenę (zł/q) i średnie straty (%) podawane przez S. L.. Straty w uprawie jęczmienia przyjęto na poziomie strat owsa (z uwagi na minimalne różnice). Plony zbóż w kolejnych latach przyjęto według danych podanych przez I. H., a ceny według notowań GUS z lat 2010-2014. Straty te wyniosły odpowiednio:

- a. w 2010 roku dla jęczmienia 285,81 zł (0,5926 ha x 43 q/ha x 48,98 zł/q x 22,9%),
- b. w 2010 roku dla żyta 310,63 zł (1,3324 ha x 45 q/ha x 42,12 x 12,3%),
- c. w 2011 roku dla jęczmienia 1.462,09 zł (1,9250 ha x 44 q/ha x 75,38 zł/q x 22,9%),
- d. w 2012 roku dla jęczmienia 1.000,98 zł (1,1601 ha x 46q/ha x 81,91 zł/q x 22,9%),
- e. w 2012 roku dla żyta 314,27 zł (0,7649 ha x 45 q/ha x 74,23 zł/q x 12,3%),
- f. w 2013 roku dla jęczmienia 614,08 zł (0,7523 ha x 48 q/ha x 74,26 zł/q x 22,9%),
- g. w 2013 roku dla żyta 358,16 zł (1,1727 ha x 46 q/ha x 53,98 zł/q x 12,3%).

Łączna kwota za lata 2010- 2013 wyniosła 4.346,03 zł.

Największe straty plonu w wyniku trwałego obniżania poziomu wody gruntowej występują na kompleksie glebowym o typie zasilania gruntowo-wodnym użytkowanym, jako trwałe użytki zielone (łąki i pastwiska) – dalej TUZ. Z opisów map glebowych wynika, że w latach 60 –tych XX wieku na fragmentach działek użytkowanych jako trwałe użytki zielone występowały gleby torfowe (działka (...)), mułowo-torfowe i torfowo-murszowe (działki (...)) lub utwory murszowate (działki (...)). Obecność utworów torfowych wskazuje, że na tych terenach utrzymywał się stały wysoki poziom wód gruntowych. Aktualnie w wyniku mineralizacji, gleby torfowe uległy przekształceniu w gleby murszowate. W efekcie procesu mineralizacji masy organicznej łąki pobagiennie właściwe przekształciły się w łąki pobagiennie grądowiejące. W warunkach wysokiej wody gruntowej potencjał produkcyjny łąk pobagiennych grądowiejących jest podobny jak łąk pobagiennych i wynosi od 6 do 9-10 t/ha siana.

W latach 2010-2013 powodowie, co roku z całej powierzchni swojego gospodarstwa użytkowali, jako łąki 1,24 ha i 1,86 ha, jako pastwiska, a w 2014 roku użytkowali już tylko 0,72 ha pastwisk na działce nr (...). Średnie straty w plonach w tego typu siedliskach wynoszą 60%.

Straty w plonach TUZ, spowodowane odkrywkową działalnością pozwanej, przy przyjęciu średnich plonów, jakie można było uzyskać i średnich cen sprzedaży (targowiskowych) siana według GUS w latach 2010-2014 wynosiły odpowiednio:

- a. w 2010 dla łąki 1.494,70 zł (1,24 ha x 49 q/ha x 41 zł/q x 60%),
- b. w 2010 dla pastwiska 1.660,94 zł (1,86 x 36,30 x 41 x 60),
- c. w 2011 dla łąki 1.437,50 zł (1,24 x 50,50 x 38,26 x 60)
- d. w 2011 dla pastwiska 1.588,37 zł (1,86 x 37,20 x 38,26 x 60),
- e. w 2012 dla łąki 1.473,11 zł (1,24 x 51,90 x 38,15 x 60),
- f. w 2012 dla pastwiska 1.626,38 zł (1,86 x 38,20 x 38,15 x 60),
- g. w 2013 dla łąki 1.463,84 zł (1,24 x 51,90 x 37,91 x 60),
- h. w 2013 dla pastwiska 1.683,84 zł (1,86 x 39,80 x 37,91 x 60),
- i. w 2014 dla pastwiska 618,97 zł (0,72 x 39,80 x 36 x 60).

Łączna kwota za lata 2010-2014 wyniosła 13.047,66 zł.

Na podstawie opinii uzupełniającej Instytutu (...) sąd ustalił, że melioracje tj. rowy otwarte i sieć drenarska istniejąca na nieruchomościach rolnych powodów nie miały wpływu na wartość poniesionej przez powodów szkody w wyniku działalności odwadniającej odkrywki w T.. Nie występuje współdziałanie między systemem melioracyjnym a lejem depresji, nie sumują się działania leja depresji i melioracji, ponieważ lej depresji całkowicie odwadnia teren.

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie: odpisów z KW (k.11-19, k.20-22, k.882-896), umowy dzierżawy i rejestru gruntu (k.23-26, k.898-901), wypisów z rejestru gruntów (k.27-42, k.44-45, k.902-903), decyzji w sprawie wymiaru podatku za 2003 (k.43), zaświadczenia z Urzędu Gminy w W. z 2003r. (k.46), faktur VAT dokumentujących sprzedaż przez powodów upraw warzywnych (k.49-87), decyzji (...) w sprawie przyznania płatności obszarowych (k.300-349), wezwania do zawarcia ugody (k.350-351), odpowiedzi pozwanej na wezwanie (k.352-353), opinii Instytutu (...) w F. (k.695-712) wraz z opinią uzupełniająca (k.735-738, k.858-862, k.871-875 k.766-767, k.908-909), pisma (...) dot. rocznej sumy opadów atmosferycznych w latach 2008-2014 (k.680b),

Zeznania powoda (k. 851) nie wniosły nic istotnego dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Powodowie nie wykazali, aby w 2014 r. użytkowali grunty, co do których umowa dzierżawy wygasła w 2013 r. W 2013 r. powodowie sprzedali

działki o nr (...) o łącznej pow. 6 ha. Były one użytkowane przez powodów do końca zbiorów w 2013 roku, powodowie również nie wykazali, aby działki te były przez nich użytkowane w 2014 r.

Pisma dr hab. L. P. z dnia 2.11.2011 r. do fundacji (...) (k. 634-653) sąd uznał za nieistotne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Sąd odmówił mocy dowodowej zeznaniom świadków W. O. i A. M. (k. 467-469) autorów „Studium pt. Monitorowanie zalegania zwierciadła wód glebowo-gruntowych potrzebnego do wyznaczania stref degradacji gleb na obszarze objętym etapem I badań gleboznawczych w rejonie odkrywki T. (...) Przyrodniczego w P. z marca 2013 r.”, na które powoływała się pozwana, świadków I. H. (1) i S. K. (1) (k. 663-666 i 676-677) autorów prywatnych opinii przedłożonych przez powodów, bowiem przedstawiali oni wyłącznie własne prywatne poglądy oraz opinie.

Obie strony powoływały się na prywatne opinie, które przedłożyły do akt: Studium pt. Monitorowanie zalegania zwierciadła wód glebowo-gruntowych potrzebnego do wyznaczania stref degradacji gleb na obszarze objętym etapem I badań gleboznawczych w rejonie odkrywki T. (...) Przyrodniczego w P. z marca 2013 r. (k. 396-457), koreferat do opracowania pt. Monitoring środowiska wodnego rejonu odkrywki (...) S.A. w latach 2008-2009, 2009-2010, 2011, 2012 (k. 479-653), opinię I. H. (1) k. 88-154, opinię hydrologa S. K. (k. 286-298).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem nie może być traktowany, jako dowód w procesie opinia biegłego, choćby był nim stały biegły, sporządzona na polecenie strony i złożona do akt sądowych. (...) ekspertyzy opracowane na zlecenie stron należy traktować, jako wyjaśnienia stanowiące poparcie, z uwzględnieniem wiadomości specjalnych, stanowiska stron.

W takiej sytuacji, jeżeli zachodzi potrzeba wyjaśnienia okoliczności sprawy z punktu widzenia wiadomości specjalnych, sąd powinien dopuścić dowód z opinii biegłego, co też uczynił.

W ocenie sądu, z uwagi na skomplikowany charakter sprawy, niezbędne było zasięgnięcie opinii Instytutu naukowego - to jest Instytutu (...) w F., o co również wniosły strony. Sąd uznał powyższą opinię za w pełni przekonującą. Została ona sporządzona przez specjalistów, w sposób rzetelny i co ważne zupełnie bezstronnie. W sposób przystępny i zrozumiały wskazano, na czym oparto wnioski i twierdzenia opinii, a biegły przesłuchany na rozprawie w sposób jasny i logiczny wyjaśnił wątpliwości podnoszone przez powodów. Wnioski opinii były jednoznaczne i stanowcze. Sąd w całości podzielił opinie (w tym uzupełniające) wydane przez Instytut (...) w F..

Podniesione przez powodów zarzuty co do opinii Instytutu (...) w F. sąd uznał za niezasadne. Należy stwierdzić, że nie było konieczności analizy przez Instytut strat w uprawach innych gatunków roślin niż jęczmień i żyto, ponieważ na działkach powodów, na których występował kompleks nr 9 powodowie uprawiali jedynie żyto i jęczmień jary. Celem opinii nie była również hipotetyczna analiza strat spowodowanych niewydajnym nawadnianiem z wyschniętego oczka wodnego powodów. Podkreślić należy, że na tle zakreślonej przez powodów podstawy faktycznej żądania poza ramami niniejszego postępowania pozostawała kwestia poniesionej przez powoda szkody z tytułu ewentualnego pogłębienia studni czy też użycia większych nakładów na nawodnienie, których to okoliczności powodowie i tak nie wykazali. Sąd nie dopatrywał się również żadnych nieprawidłowości w sposobie oszacowania przez Instytut szkody w poszczególnych uprawach na gruntach powoda, w tym przez przyjęcie na potrzeby wyliczenia strat dla jęczmienia poziomu strat owsa dla kompleksu nr 9. Posłużenie się w opinii opracowaniami doc. dr hab. S. L. (2) „...w sprawie określenia średnich obniżek plonowania roślin...” było jak najbardziej dopuszczalne, natomiast ewentualne różnice w stratach jęczmienia i owsa są nieznaczne, co dawało podstawy do przyjęcia jednych danych. Nie było podstaw do przyjęcia, aby melioracja gruntów powoda mogła w jakikolwiek sposób oddziaływać na pokopalniające odwodnienie (co sugerowali powodowie), ponieważ biegli jednoznacznie wykluczyli taką możliwość. Wskazać należy, że Sąd nie jest obowiązany dopuszczać dowód z opinii kolejnych biegłych w każdym wypadku, gdy opinia złożona już w sprawie jest niekorzystna dla strony. Należy stwierdzić, że zarzuty podniesione przez powodów w piśmie z 20.10.2016 r. (k. 729-730) zostały w sposób wyczerpujący wyjaśnione w opinii uzupełniającej (k. 735-738). Biegli z Instytutu (...) w F. również przedłożyli do akt opracowanie dr hab. S. O. średnich obniżek plonowania roślin (żyto, owies, ziemniak) powstałych w wyniku przesuszającego oddziaływania leja depresyjnego (...) S.A. na gruntach rolnych kompleksu 9. – na podstawie analizy

15- letnich doświadczeń polowych (k. 777-789). Odnosząc się do posłużenia przez powoda pismem sporządzonym przez I. H. (1), w którym kwestionowano opracowania S. L. oraz opinię Instytutu Sąd uznał, że jest to jedynie polemika z prawidłowymi ustaleniami i wnioskami Instytutu oraz przedstawienie subiektywnego stanowiska strony powodowej. Należy zauważyć, że powodowie bezkrytycznie przedłożyli powyższe pismo nie zważając, iż dotyczy one również działek nieobjętych żądaniem pozwu. Pozostały materiał dowodowy nie budził wątpliwości sądu, dlatego sąd dał mu wiarę.

Sąd zważył, co następuje:

Powodowie wystąpili w niniejszym postępowaniu z roszczeniem naprawienia szkody majątkowej, spowodowanej ruchem zakładu górniczego. Powodowie dochodzili przy tym odszkodowania za straty poniesione w latach 2011-2014 (k.677).

Podstawę prawną żądania powodów stanowią przepisy ustawy - Prawo Geologiczne i Górnicze z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. z 2011 r., Nr 163, poz. 981). Z uwagi jednak na treść art. 222 tej ustawy do rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy znajdują zastosowanie również przepisy ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku (zob. uchwała SN z dnia 22 listopada 2013 roku, sygn. III CZP 75/13, OSNC 2014/7-8/75) zgodnie z którym do spraw o naprawienie szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego, w których zdarzenie wywołujące szkodę, jak i jej powstanie, miały miejsce przed dniem 1 stycznia 2012 roku, stosuje się przepisy ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnicze).

Z uwagi, zatem na zakresloną przez powoda podstawę faktyczną żądania, zastosowanie znajdują przepisy obu komentowanych wyżej ustaw. Zawierają one jednak analogiczne uregulowania w kwestii naprawienia szkody. Zgodnie z art. 94 ust. 1 dawnej ustawy naprawienie szkody powinno nastąpić przez przywrócenie stanu poprzedniego natomiast, jeżeli nie jest możliwe przywrócenie stanu poprzedniego lub koszty tego przywrócenia rażąco przekraczałyby wielkość poniesionej szkody, naprawienie szkody następuje poprzez zapłatę odszkodowania (art. 95 cyt. ustawy), przy czym jeżeli poszkodowany poniósł nakłady na naprawienie szkody, odszkodowanie ustala się w wysokości odpowiadającej wartości uzasadnionych wydatków (art. 96 tejże ustawy). Z kolei zgodnie z treścią art. 145 nowej ustawy z dnia 9.06.2011 r. prawo geologiczne i górnicze, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, do naprawienia szkód, o których mowa w art. 144 ust. 1 i 2 stosuje się przepisy kodeksu cywilnego. Odpowiedzialność za szkody górnicze ma charakter odpowiedzialności deliktowej, a zatem zastosowanie do niej znajdzie między innymi art. 435 § 1 k.c., w myśl którego prowadzący na własny rachunek przedsiębiorstwo lub zakład wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody (pary, gazu, elektryczności, paliw płynnych itp.) ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności. Zgodnie z art. 363 § 1 zd. 1 k.c. naprawienie szkody powinno nastąpić według wyboru poszkodowanego, bądź przez przywrócenie stanu poprzedniego, bądź przez zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej. W myśl art. 361 § 1 k.c. zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła, natomiast naprawienie szkody obejmuje straty, które poszkodowany poniósł oraz korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzono -§2.

Pozwana w odpowiedzi na pozew kwestionowała związek przyczynowy między negatywną działalnością wydobywczą kopalni w T., a spadkiem plonowania na działkach powodów. Po wydanej opinii przez Instytut (...) w F. kwestia braku związku przyczynowego nie była już przez pozwaną podnoszona. W świetle przedmiotowej opinii nie budziła wątpliwości sądu okoliczność, że doszło do obniżenia się poziomu wód gruntowych na nieruchomościach powodów w wyniku odwadniania odkrywkę węgla brunatnego (...) przez (...) S.A. w K.. Należy zaznaczyć, że pozwana nie zakwestionowała wydanych opinii przez Instytut. Twierdzenie pozwanej, iż spadek w plonowaniu roślin powodów spowodowany był niedoborem opadów atmosferycznych, okazało się nietrafne.

Pojęcie degradacja odwodnieniowa jest pojęciem bardzo szerokim i jednocześnie mało precyzyjnym. W przypadku gleb mineralnych o typie zasilania opadowo - retencyjnym obniżenie poziomu wód gruntowych nie przyczynia się do degradacji ich właściwości fizycznych i biologicznych, ponieważ odwodnienie nie powoduje zmiany typu

zasilania. Degradacji biologicznej mogą podlegać gleby mineralne z wysokim poziomem wody gruntowej, zaliczane do kompleksów zbożowo-pastewnych. Zmiana typu gospodarki wodnej z gruntowo-wodnej na opadowo-retencyjną powoduje ograniczenie dostępności wody, tym samym ogranicza ich produktywność. Intensywnej degradacji fizycznej i biologicznej w wyniku odwodnienia ulegają utwory organiczne, użytkowane najczęściej jako TUZ. Obniżenie poziomu wody gruntowej spowodowało zmniejszenie wielkości plonów na gruntach ornych zaliczanych do kompleksu 9 zbożowo-pastewnego słabego oraz na TUZ, głównie w wyniku zmiany typu gospodarki wodnej z opadowo-gruntowo-wodnej i gruntowo-wodnej na opadowo-retencyjną.

Znaczna dysproporcja między kwestionowaną przez powodów wysokością szkody oszacowaną przez Instytut, a szkodą wskazaną przez nich w pozwie wynika z tego, że spadek plonów w wyniku obniżenia poziomu wód gruntowych przez działalność odkrywki w T. nie nastąpił na wszystkich gruntach powodów. Punktem wyjścia dla określenia wysokości rzeczywistej szkody powodów okazało się, bowiem prawidłowe sklasyfikowanie, odwodnionych na skutek działania pozwanej, działek powodów do poszczególnych rodzajów przydatności rolniczej gruntów. Instytut w swojej opinii posłużył się przy tym oficjalnymi mapami glebowo-rolniczymi z lat 60-tych (k.707-712). Na ich podstawie Instytut określił ten obszar gospodarstwa rolnego powodów, który podlegał negatywnym wpływom działalności odwodnieniowej odkrywki w T.. Biegli z Instytutu stwierdzili jednoznacznie, że ewentualne straty w plonach mogły wystąpić jedynie na glebach kompleksu 9, które obejmowały jedynie niewielką powierzchnię gospodarstwa rolnego powodów tj. 1,92 ha gruntów rolnych (działa nr (...) – 0,09ha, 95 – 0,41ha, 96 – 0,67ha, 98 – 0,09ha, 170 – 0,30ha i 171 0,36h), na których to powodowie uprawiali jęczmień i żyto oraz 3,10 ha trwałych użytków zielonych, w tym łąk 1,24ha (działa nr (...) – 0,14ha, 24 – 0,47ha, 25/1 – 0,63ha) i pastwisk 1,86 ha (działka nr (...)ha, (...) – 0,92ha, 65 – 0,57ha, (...) – 0,15ha). Jedynie w powyższym zakresie w świetle opinii Instytutu można było przyjąć wystąpienie szkody spowodowanej spadkiem plonowania uprawianych w danym okresie gatunków roślin oraz TUZ. Biegli z Instytutu w sposób wyczerpujący i jednoznaczny uzasadniali wnioski swojej opinii i przytoczyli opracowania źródłowe, na podstawie których dokonali powyższych ustaleń klasyfikacji gruntów powodów.

Ubocznie należy stwierdzić, że zgodnie z art. 22 ust. 1 ustawy z 17.05.1989 r. Prawo Geodezyjne i Kartograficzne (t.j. z 2010 r. Dz.U.193, poz. 1287 z późn. zm.) osoba zainteresowana powinna złożyć wniosek o zmianę klasy gruntu. Właściciele oraz władający gruntami i budynkami zgłaszają wszelkie zmiany danych objętych ewidencją gruntów, w tym zmiany dotyczące klasyfikacji gleboznawczej. Przeprowadzenie czynności zmiany klasyfikacji gleboznawczej gruntów jest czynnością wymagającą wykonania prac przez uprawnionych przez Wojewodę klasyfikatorów, jednostki wykonawstwa geodezyjnego (uprawnionych geodetów) oraz przeprowadzenia procedury administracyjnej przez Starostwo Powiatowe – Wydział Geodezji, Kartografii i (...).

Instytut był więc zobowiązany przy wydawaniu niniejszej opinii do posługiwania się oficjalnymi mapami glebowo-rolniczymi z lat 60-tych, sporządzonymi na podstawie dokumentacji gleboznawczej klasyfikacji gruntów i badań gleboznawczo-rolniczych i nie mógł samodzielnie dokonywać zmian klasyfikacji gruntów powoda. Wobec czego zarzut powoda dotyczący klasyfikacji ich gruntów do poszczególnych rodzajów przydatności rolniczej okazał się bezzasadny. Nie można, zatem zmieniać klasyfikacji przydatności rolniczej gleby położonej na danym gruncie tylko i wyłącznie w oparciu o subiektywne twierdzenia powodów w tym zakresie. Nadto wbrew zarzutom powodów w opinii Instytut uwzględnili działkę o nr (...) jako TUZ przy wyliczeniu należnego powodom odszkodowania (zob. zał. 1 do treści opinii Instytutu – k. 705).

Z opinii Instytutu (...) w F. wynika, że prawie 90% powierzchni gruntów ornych, użytkowanych przez powodów miało typ zasilania opadowo-retencyjny (OR), a obniżenie poziomu wody, na skutek działalności wydobywczej pozwanej, nie spowodowało zmniejszenia plonów na tych glebach. Powoływanie się przez Instytut (...) w F. na opracowanie S. L. z 2002 roku, w ocenie sądu było prawidłowe i nie można zarzucić błędu metodologicznego. Wprawdzie analiza spadku plonowania dotyczyła działalności kopalni w B., a nie w T. ale istotą opracowania był analogiczny wpływ pokopalnianego odwadniania gruntów na plonowanie poszczególnych rodzajów roślin, przy czym badania w tym zakresie były prowadzone 14-15 lat.

Z uwagi, iż żaden z podnoszonych przez powodów zarzutów do opinii Instytutu w F. nie podważył skutecznie wniosków z niej wypływających, dla obliczenia wysokości należnego powodom odszkodowania za straty poniesione w związku ze spadkiem plonowania roślin sąd posłużył się metodologią wyliczenia szkody przedstawioną w opinii (zob. tab. nr 2 i 3 na str. 7-8 opinii – k.701-702).

W oparciu o opinię Instytutu (...) w F., z uwzględnieniem ograniczenia żądania powodów do odszkodowania za lata 2011 – 2014, sąd przyjął, że powodowie ponieśli w latach 2011 – 2013 stratę spowodowaną spadkiem plonowania jęczmienia i żyta w łącznej kwocie 3.749,59 zł (w 2011 roku dla jęczmienia 1.462,09 zł, w 2012 roku dla jęczmienia 1.000,98 zł, w 2012 roku dla żyta 314,27 zł, w 2013 roku dla jęczmienia 614,08 zł, w 2013 roku dla żyta 358,16 zł). Został pominięty 2010 r. i 2014 r.

Straty w trwałych użytkach zielonych za lata 2011 - 2013 wyniosły 9.892,02 zł (w 2011 roku dla łąk 1.437,50 zł, w 2011 dla pastwisk 1.588,37 zł, w 2012 dla łąk 1.473,11 zł, w 2012 dla pastwisk 1.626,38 zł, w 2013 dla łąk 1.463,84 zł, w 2013 dla pastwisk 1.683,84 zł, w 2014 dla pastwisk 618,97 zł).

Przyjęte przez Instytut powierzchnie poszczególnych upraw z kompleksu przynależności rolniczej nr 9, znajdowały oparcie w przedłożonych mapach gleboznawczych (k. 707-712). Biegli z Instytutu pominęli w swoich wyliczeniach straty w uprawach za 2014 rok ponieważ działka o kompleksie przynależności rolniczej 9 o nr geodezyjnym (...), (...), (...), (...) została przez powodów sprzedana po zakończeniu zbiorów w 2013 roku. Zasadne więc było naliczenie stosownego odszkodowania za lata 2011 - 2013.

We wrześniu 2013 roku zakończyła się również umowa dzierżawy działek o nr (...), dlatego TUZ w 2014 roku obejmowały jedynie działkę o nr (...) o łącznej pow. 0,72 ha. Wskazywane przez Instytut plony jęczmienia i żyta przyjęte zgodnie z twierdzeniami powodów zawartymi w prywatnej opinii biegłego I. H. (k.88-200), przy czym przyjęte wielkości nie zostały zakwestionowane przez pozwanego.

Z uwagi na powyższe zasadnym okazało się roszczenie powodów jedynie co do kwoty 13.642 zł (3.749,59 zł + 9.892,02 zł) (punkt 1 wyroku).

W pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu, jako niewykazane (punkt 2 wyroku).

O odsetkach sąd orzekł na podstawie art. 455 k.c. w zw. z art. 481 § 1 i 2 k.c. przyjmując zgodnie z żądaniem, że roszczenie powodów stało się wymagalne z chwilą wystąpienia przez nich z niniejszym powództwem w dniu 16.03.2015 r., mając na uwadze to, że pismem z 20.10.2014 r. pozwany został wezwany do zapłaty 212.213,28 zł.

O kosztach procesu sąd orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Powództwo zostało uwzględnione w niewielkiej części (6,4 %).

Na podstawie art. 100 k.p.c. i § 6 pkt. 7 w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu zasądził od powodów na rzecz pozwanego kwotę 10.614 zł (w tym 6.278 zł koszty zastępstwa procesowego, 4.319 zł tytułem zwrotu zaliczki poniesionej przez pozwanego oraz 17 zł opłaty skarbowej od pełnomocnictwa) (punkt 3 wyroku).

Nieuiszczone koszty sądowe stanowią łącznie kwotę 10.645,15 zł. Mając na uwadze wynik sprawy na podstawie art. 113 ust.1 uksc sąd nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa 680 zł tytułem części nieuiszczonych kosztów sądowych, od ponoszenia, których powód jest zwolniony z mocy ustawy – art. 96 ust. 1 pkt 12 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (punkt 4 wyroku).

SSO Małgorzata Krzyżak